

Doporučení k aplikaci § 18 a § 18a zákona o sociálně-právní ochraně dětí (úhrada za sociální služby)

Úvod

Od 1. ledna 2026 bude za určitých podmínek možné, aby orgán sociálně-právní ochrany dětí¹ (OSPOD) rodině ohroženého dítěte nebo takovému dítěti, hradil některé sociální služby. Cílem je poskytnout rodině takového dítěte nebo dítěti samotnému podporu pro překlenutí nepříznivé situace, kdy by v nejzažším případě mohlo dojít k odebrání dítěte.

Odbor rodinné politiky, ochrany dětí a sociálního s odborem koncepce sociálních služeb a sociální práce Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) předkládají doporučení k § 18 (*Úhrada nákladů za sociální služby*) a § 18a (*Výplata úhrady nákladů za sociální služby*) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD), ve znění zákona č. 300/2025 Sb., účinném od 1. ledna 2026.

Jedná se o prvotní „návod“, jak nové právní úpravě rozumět a jak ji vykládat. V prvních měsících její účinnosti lze očekávat spíše jednotky případů, kdy bude uplatňován § 18 a § 18a ZSPOD. Praxi budeme v součinnosti s poskytovateli sociálních služeb, OSPOD a krajskými úřady monitorovat a dále metodicky usměrňovat tak, aby citovaná ustanovení plnila co nejlépe svůj účel.

1. Smysl a účel úpravy

Cílem úpravy je zabránit odloučení dítěte od rodiny v situaci, kdy rodiče nejsou schopni plně zajistit péči o dítě svými vlastními silami nebo za pomoci příbuzných a dalších osob blízkých. Smyslem úpravy je rovněž zvýšit dostupnost některých sociálních služeb pro rodiny s „ohroženými“ dětmi [tj. s dětmi, na něž se sociálně-právní ochrana dětí zaměřuje, a jsou proto vedeny OSPOD v evidenci podle § 54 písm. a) ZSPOD] nebo přímo těmto ohroženým dětem, které si služby nemohou dovolit z důvodů nízkých příjmů.

¹ OSPOD rozumíme obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Podmínky úhrady služeb stanovuje ZSPOD v § 18 odst. 1 a 2 **kumulativně** (to znamená, že musí být splněny všechny současně):

- **dítě je vedeno v evidenci dětí**, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje [§ 6 ve spojení s § 54 písm. a) ZSPOD],
- **dítě je nezaopatřené** [podle § 2a písm. d) ZSPOD platí, že „pro účely tohoto zákona se rozumí nezaopatřeným dítětem nezaopatřené dítě podle zákona upravujícího státní sociální podporu“],
- **účelem poskytnutí služby je zabezpečení řádné výchovy a příznivého vývoje dítěte v jeho rodinném prostředí**,
- **rodič nezaopatřeného dítěte nebyl rodičovské odpovědnosti zbaven nebo výkon jeho rodičovské odpovědnosti** včetně výkonu povinností a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem **nebyl pozastaven**,
- **rodič nezaopatřeného dítěte doloží, že je příjemcem dávky** státní sociální pomoci, jejíž součástí je **bonus na dítě**, nebo že je členem domácnosti tohoto příjemce podle zákona o dávce státní sociální pomoci,
- **nezbytnost poskytování sociální služby je stanovena v individuálním plánu ochrany dítěte** (IPOD) jako opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny (srov. [část 6 tohoto doporučení – Vztah k IPOD](#)).

Účelem je udržení dětí v rodině, tedy v jejich dosavadním *přírozeném sociálním prostředí*, pokud situace v rodině směřuje se vší pravděpodobností k odebrání dítěte. Proto byla doplněna též povinnost OSPOD uhradit sociální služby podle § 18 ZSPOD (pokud jsou splněné podmínky pro toto finanční opatření) **před tím, než případně soudu podá návrh**, kterým se zasahuje do rozsahu, trvání nebo podmínek výkonu rodičovské odpovědnosti. Skutečnost, že takové opatření by nebylo přínosné a nesplnilo by svůj účel, nebo bylo využito, a přes to nesplnilo svůj účel, OSPOD ve svém případném návrhu k soudu odůvodní.

Nová právní úprava **nijak nemění principy a postupy při poskytování sociálních služeb, včetně procesů jednání se zájemcem o službu a uzavírání smlouvy o poskytnutí sociální služby**. Služba tedy např. vždy musí ve smyslu § 2 odst. 2 ZSS vycházet z **individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace a posilovat jejich sociální začleňování** a podle § 38 ZSS má **napomáhat osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost s cílem podpořit život v jejich přírozeném sociálním prostředí a umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti**. K tomu blíže srov. zejm. [část 3. Jednání se zájemcem o sociální službu a smlouva o poskytnutí sociální služby](#).

Při splnění zákonem stanovených podmínek má rodič ohroženého dítěte nárok na to, aby úhradu za poskytnutou službu uhradil OSPOD. Při splnění podmínek zákona bude výplata úhrady za takovou službu provedena **přímo na účet poskytovatele sociální služby**. OSPOD nebude službu hradit prostřednictvím klienta, ale vždy napřímo. **Celková částka úhrady je současně podle § 18 odst. 3 ZSPOD zastropována**, a to jednak **maximální částkou za kalendářní měsíc** (2násobek částky životního minima jednotlivce za kalendářní měsíc za každé dítě v rodině; k 1. lednu 2026 tedy 9.720 Kč), jednak celkovou **maximální částkou za kalendářní rok za jednotlivé ohrožené dítě** (8násobek částky životního minima jednotlivce za kalendářní rok a jedno dítě v rodině; k 1. lednu 2026 tedy 38.880 Kč). Je třeba zdůraznit, že jde o nárok oprávněné osoby na úhradu služby, nikoli na její poskytnutí. K tomu blíže srov. zejm. část *3. Jednání se zájemcem o sociální službu a smlouva o poskytnutí sociální služby*.

Úhrada za sociální služby podle § 18 a § 18a ZSPOD není určena pro osoby pečující („pěstouny“) ve smyslu § 2a písm. c) ZSPOD, neboť těmto osobám je poskytována pomoc a podpora na základě dohody o výkonu pěstounské péče podle části páté ZSPOD.

2. Sociální služby, které je možné podle § 18 ZSPOD hradit

ZSPOD vymezuje služby, které jsou popsáným způsobem za rodiče hrazeny OSPOD při splnění podmínek uvedených v části 1. Jsou to tyto **taxativně vyjmenované hrazené služby sociální péče poskytované v terénní nebo ambulantní formě**:

a) Pečovatelská služba pro rodiny s dětmi

Pečovatelská služba poskytovaná cílové skupině rodiny s dětmi, je podle § 40 odst. 1 ZSS poskytována v terénní nebo ambulantní formě v rodinách, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby.

Situací, vyžadující pomoc jiné fyzické osoby v rodině, je ve smyslu § 3 písm. b) ZSS *oslabení nebo ztráta schopnosti rodičů dítěte z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením*.

Jsme si vědomi toho, na co upozorňují zástupci pečovatelských služeb. Tedy, že pečovatelská služba není schopna řešit důvody a dopady ve výše definovaných nepříznivých situacích ve smyslu vedení rodiny ke změně a posilování rodičovských kompetencí. Pečovatelská služba nemůže působit v rodinách preventivně, výchovně ani měnit jejich vzorce chování. Tyto činnosti nejsou součástí jejího poslání a nemá pro ně odborně způsobilé pracovníky. Úkolem pečovatelské služby je poskytovat základní podporu při zvládání běžné denní péče, nikoli realizovat rodinné intervence. Pečovatelská služba je schopna pouze zabezpečit úkony uvedené níže, a to pouze v případě, kdy rodina prokáže, že dané úkony není schopna zabezpečit si svépomocí.

Jaké základní činnosti a úkony může pečovatelská služby poskytovat stanoví ZSS a prováděcí vyhláška k němu². Ta rovněž stanoví maximální výši úhrady. Ve smlouvě o poskytnutí služby si klient sjedná konkrétní úkony, které mu bude služba zajišťovat, **podle individuálních potřeb rodiny** (při sjednávání konkrétní podpory je také třeba přihlédnout k cílům IPOD).

Pečovatelská služba podle ZSS a prováděcí vyhlášky může poskytovat tyto základní činnosti a úkony, a to v rozsahu, který je s klientem smluvně ujednan:

- základní sociální poradenství,

a) pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu (tj. o dítě):

1. pomoc a podpora při podávání jídla a pití,
2. pomoc při oblékání a svlékání včetně speciálních pomůcek,
3. pomoc při prostorové orientaci, samostatném pohybu ve vnitřním prostoru,
4. pomoc při přesunu na lůžko nebo vozík,

b) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu:

1. pomoc při úkonech osobní hygieny,
2. pomoc při základní péči o vlasy a nehty,
3. pomoc při použití WC,

c) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy:

1. zajištění stravy odpovídající věku, zásadám racionální výživy a potřebám dietního stravování,
2. dovoz nebo donáška jídla,
3. pomoc při přípravě jídla a pití,
4. příprava a podání jídla a pití;

² Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

d) *pomoc při zajištění chodu domácnosti:*

1. běžný úklid a údržba domácnosti,
2. pomoc při zajištění velkého úklidu domácnosti, například sezonního úklidu, úklidu po malování,
3. donáška vody,
4. topení v kamnech včetně donášky a přípravy topiva, údržba topných zařízení,
5. běžné nákupy a pochůzky,
6. velký nákup, například týdenní nákup, nákup ošacení a nezbytného vybavení domácnosti,
7. praní a žehlení ložního prádla, popřípadě jeho drobné opravy,
8. praní a žehlení osobního prádla, popřípadě jeho drobné opravy,

e) *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:*

1. doprovázení dětí do školy, školského zařízení, k lékaři a doprovázení zpět,
2. doprovázení dospělých do školy, školského zařízení, zaměstnání, k lékaři, na orgány veřejné moci a instituce poskytující veřejné služby a doprovázení zpět,

f) *pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:*

1. pomoc při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů,
2. pomoc při vyřizování běžných záležitostí,

g) *pomoc při zajištění bezpečí a možnosti setrvání v přirozeném sociálním prostředí:*

dohled, aby osoba závislá na pomoci nezpůsobila ohrožení sobě ani svému okolí.

Uvědomujeme si, že stávající pečovatelské služby jsou zaměřené především na cílovou skupinu osob, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení. Poskytování pečovatelské služby pro rodiny s dětmi bez zdravotního postižení zákon o sociálních službách sice zná, v praxi však bude potřeba postupně pečovatelské služby pro tuto cílovou skupinu posílit (vznik nových služeb, posílení kapacit stávajících pečovatelských služeb, pokud budou chtít s rodinami s dětmi pracovat, vzdělávání apod.). I proto MPSV komunikuje s krajskými úřady na toto téma a nabízí např. využití zdrojů z OPZ+ (Výzva 104 OPZ+ - www.esfcr.cz „Podpora služeb pro ohrožené děti, rodiny a mladé dospělé“). MPSV rovněž v rámci metodického vedení zdůrazňuje nutnost síťování v rámci dané lokality a nutnost komunikace OSPOD s poskytovateli jak ohledně nastavení (budoucí) spolupráce, tak např. ověření možností a kapacit v individuálních případech.

b) Pečovatelská služba pro děti, které mají sníženou soběstačnost z důvodu chronického onemocnění nebo zdravotního postižení

Tyto děti mají zpravidla přiznán příspěvek na péči. Úhrada podle § 18 a § 18a ZSPOD tak slouží především k navýšení rozsahu poskytované služby podle individuálně určených potřeb dětí, je-li to třeba. Jde-li o rozsah činností a úkonů definovanými ZSS a vyhláškou, je shodný, jako v předchozím případě (a) pečovatelská služba pro rodiny s dětmi).

c) Osobní asistence

Služba je podle § 39 odst. 1 ZSS určena **dětem, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby pro sníženou soběstačnost z důvodu chronického onemocnění nebo zdravotního postižení**. Tyto děti budou mít zpravidla přiznán příspěvek na péči. Úhrada podle § 18 a § 18a ZSPOD tak v tomto případě slouží především k navýšení rozsahu poskytované služby podle individuálně určených potřeb dětí, je-li to třeba. Jde-li o rozsah činností a úkonů definovanými ZSS a vyhláškou, je obdobný jako u pečovatelské služby, zahrnuje však i úkony *výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti*.

d) Terénní nebo ambulantní odlehčovací služba

Služba je podle § 44 odst. 1 ZSS určena **dětem, které mají sníženou soběstačnost z důvodu chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, o které jinak v jejich přirozeném sociálním prostředí pečují rodiče**; cílem služby je umožnit rodiči nezbytný odpočinek. Tyto děti mají zpravidla přiznán příspěvek na péči. Úhrada podle § 18 a § 18a ZSPOD tak v tomto případě slouží především k navýšení rozsahu poskytované služby podle individuálně určených potřeb dětí, je-li to třeba. Jde-li o rozsah činností a úkonů definovanými ZSS a vyhláškou, je obdobný jako u osobní asistence, zahrnuje však i úkony *sociálně terapeutické činnosti*, nezahrnuje však úkony *pomoci při zajištění chodu domácnosti*.

e) Denní stacionář

Služba je podle § 46 odst. 1 ZSS určena **dětem, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby pro sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení, a dětem s chronickým duševním onemocněním**. Tyto děti budou mít zpravidla přiznán příspěvek na péči. Úhrada podle § 18 a § 18a ZSPOD tak v tomto případě slouží především k navýšení rozsahu poskytované služby podle individuálně určených potřeb dětí, je-li to třeba. Jde-li o rozsah činností a úkonů definovanými ZSS

a vyhláškou, je obdobný jako u osobní asistence, zahrnuje však i úkony *sociálně terapeutické činnosti*, nezahrnuje však úkony *pomoci při zajištění chodu domácnosti* nebo úkony *pomoci při zajištění bezpečí a možnosti setrvání v přirozeném sociálním prostředí*.

3. Jednání se zájemcem o sociální službu a smlouva o poskytnutí sociální služby

Úprava § 18 a § 18a ZSPOD nijak nemění úpravu ZSS s jedinou dále popsanou drobnou odchylkou.

Při jednání se zájemcem o sociální službu (s rodičem ohroženého dítěte nebo dítětem) se tedy postupuje standardním způsobem, tedy především **podle § 88 písm. a), b) a i) ZSS a podle § 90 a § 91 ZSS a dále v souladu se standardy kvality sociálních služeb**. Srov. metodické materiály MPSV Doporučený postup č. 5/2019, Jednání se zájemcem o sociální službu³ a Doporučený postup č. 2/2022, Proces uzavírání smlouvy o poskytnutí sociální služby⁴.

Při zjišťování individuálních potřeb (§ 2 odst. 2 ZSS) rodiče nebo ohroženého dítěte v důsledku jejich nepříznivé sociální situace [§ 1 odst. 1; § 3 písm. b) ZSS] je v případě, kdy OSPOD vydá osvědčení (§ 18 odst. 5 ZSPOD), v němž se uvede, že jsou ke dni jeho vydání splněny podmínky pro úhradu nákladů, lze ze strany poskytovatele sociálních služeb vycházet z toho, že nepříznivá sociální situace zájemce o službu je v obecné rovině osvědčena (srov. blíže část [5. Osvědčení nároku](#) a část [6. Vztah k individuálnímu plánu ochrany dítěte](#)). K osvědčení OSPOD tedy poskytovatel přihlíží, neznamena to však, že rezignuje na standardní vyhodnocení nepříznivé situace či provedení sociálního šetření v rodině, jakožto podmínek pro uzavření smlouvy.

Smlouva o poskytnutí sociální služby je výhradně smlouvou dvoustrannou (mezi poskytovatelem a klientem). Ve smlouvě o poskytnutí sociální služby se výslovně **sjednává jen samotná výše úhrady, avšak u způsobu jejího placení a vyúčtování se ve smlouvě uvede, že se řídí § 18 a 18a ZSPOD a že klient sám úhradu přímo neplatí** (srov. dále v části [4. Úhrada nákladů podle § 18 a § 18a ZSPOD](#)). Ve smlouvě je vhodné také vymezit **blíže pravidla pro realizaci nároku poskytovatele na výplatu úhrady za sociální služby od OSPOD**, tedy zejména součinnostní pravidla pro doložení skutečnosti, že byla sociální služba poskytnuta a v jakém rozsahu, písemného souhlasu klienta/rodiče s provedením výplaty poskytovateli

³ Viz [Stanoviska a doporučené postupy | MPSV](#)

⁴ Viz [Pro poskytovatele | MPSV](#)

sociálních služeb ve smyslu § 18a odst. 2 písm. b) a d), odst. 3 ZSPOD a povinnost klienta služby tuto součinnost poskytnout.

4. Úhrada podle § 18 a § 18a ZSPOD – dvoustranná veřejnoprávní smlouva mezi OSPOD a poskytovatelem služby

Úhrada za sociální služby je upravena v § 71 až § 77 ZSS, přičemž podle § 91 odst. 2 písm. e) ZSS *smlouva o poskytnutí sociální služby obsahuje tyto náležitosti: výši úhrady za sociální služby sjednanou v rámci výše úhrady stanovené v § 73 až 77 a způsob jejího placení, včetně způsobu vyúčtování.* Jakákoli bližší pravidla pro provádění úhrady, její splatnost či její vyúčtování zákon nestanoví, je to přenecháno smluvním ujednáním. **Výši úhrady tedy sjednává klient služby přímo ve smlouvě o poskytnutí sociální služby** (srov. předchozí část [3. Jednání se zájemcem o službu a smlouva o poskytnutí sociální služby](#)), **avšak k její úhradě bude zavázán OSPOD podle § 18 s § 18a ZSPOD.** Veřejnoprávní smlouva o úhradě za sociální služby je **smlouvou ve prospěch třetí osoby** ve smyslu § 1767 občanského zákoníku. **Úprava veřejnoprávní smlouvy o hrazení některých sociálních služeb podle § 18a ZSPOD je jen variantou úpravy § 1767 občanského zákoníku.** Vzhledem k tomu, že smlouvu má s poskytovatelem služby uzavírat nikoli subjekt práva ve smyslu § 18 občanského zákoníku, ale **orgán veřejné správy**, a to ve smyslu § 58a ZSPOD na úseku přenesené působnosti (státní správy), musí jít o **veřejnoprávní smlouvu subordinační**; spory z takové veřejnoprávní smlouvy rozhoduje podle § 169 odst. 1 písm. d) správního řádu⁵ krajský úřad, nadřízený OSPOD, který smlouvu o hrazení některých sociálních služeb podle návrhu § 18a ZSPOD s poskytovatelem sociální služby uzavřel.

Úprava veřejnoprávní smlouvy o hrazení některých sociálních služeb podle § 18a odst. 1 ZSPOD neupravuje bližší podrobnosti v tom smyslu, zda musí jít o smlouvu uzavíranou vždy ve vztahu k jednotlivé konkrétní platbě, nebo pro určité období, tedy zda má jít o smlouvu „rámcovou“, ani jakékoli další její náležitosti a podrobnosti. Záleží tedy vždy na okolnostech případu, individuálních potřebách, organizaci práce na daném OSPOD a ujednání stran.

OSPOD může např. uzavřít takovou rámcovou veřejnoprávní smlouvu o hrazení některých sociálních služeb s místním poskytovatelem pečovatelské služby tak, že na jejím základě bude prováděna **do budoucna** za podmínek úpravy § 18 a § 18a ZSPOD úhrada za některé sociální služby u oprávněných osob, které mají nárok na úhradu nákladů některých sociálních služeb, a to např. do 60 dnů ode dne doložení podmínek pro výplatu, tedy ode dne doložení

⁵ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

1. smlouvy o poskytnutí služby, pokud u dané osoby, která má nárok na úhradu některých sociálních služeb, nebyla doložena již dříve; smlouva bude zahrnovat i ujednání o výši sjednané úhrady za poskytnutí služby v mezích § 71 - § 77 ZSS (**např.**: je sjednáno 165 Kč za hodinu pečovatelské služby s rodičem – Janem Novákem), nikoli však pravidla placení a vyúčtování, a
2. skutečnosti, že služba byla v uvedeném rozsahu skutečně poskytnuta a kdy (**např.**, že dne 13. února byly poskytnuty 2 hodiny pečovatelské služby a dne 14. února 1 hodina pečovatelské služby v domácnosti rodiče Jana Nováka), § 18a odst. 3 ZSPOD předpokládá, že potvrzení o této skutečnosti může být a z hlediska hospodárnosti zpravidla bude spojeno se souhlasem rodiče s provedením výplaty, ale tento souhlas může být doložen i samostatně; souhlas rodiče má působit preventivně v tom smyslu, aby poskytovatel neúčtoval rozsah služeb, které neposkytl, a
3. celkovou výši požadované úhrady (**např.** v návaznosti na výše uvedený příklad 3 hodiny pečovatelské služby x 165 Kč jako sjednaná úhrada za hodinu služby = 495 Kč jako celková úhrada za službu poskytnutou v domácnosti rodiče Jana Nováka).

Za splnění zákonných předpokladů **může být veřejnoprávní smlouva mezi OSPOD a poskytovatelem o hrazení některých sociálních služeb uzavřena i po poskytnutí služby** rodiči, který má nárok na úhradu některých sociálních služeb a splnil podmínky tohoto nároku ke dni, kdy byla služba skutečně poskytnuta. Budou-li také doloženy výše uvedené skutečnosti, úhrada bude provedena tak, jak bude ve veřejnoprávní smlouvě dohodnuto.

Zákon nenutí OSPOD a poskytovatele do jednoho nebo druhého způsobu, má být ponecháno na okolnostech případu a jejich potřebách, jak nejvhodněji vzájemné vztahy upraví.

5. Osvědčení nároku

Především z důvodu právní jistoty na straně rodiče i poskytovatele služby může na požádání kteréhokoliv z nich **OSPOD před poskytnutím služby vydat osvědčení** ve smyslu § 154 až § 158 správního řádu. V něm potvrdí, **že rodič ke dni vydání osvědčení obecně splňuje nárok na úhradu některých sociálních služeb**, a v případě, že ano, tak **v jakém rozsahu**. To má význam pro případ, že rodič v daném kalendářním měsíci anebo roce tuto formu podpory již čerpal a je tedy třeba v osvědčení vyčíslit zbývající rozsah nároku v penězích.

Není nezbytné, aby šlo o správní rozhodnutí ve smyslu § 9 správního řádu, neboť předmětem tohoto osvědčení nejsou žádné skutečnosti, které by podléhaly správní úvaze nebo se nově jako práva a povinnosti zakládaly. Nárok rodiče vyplývá přímo ze zákona a všechny vyžadované podmínky vyplývají z § 18 odst. 1 a 2 ZSPOD (srov. část 1. *Smysl a účel úpravy*). **Vzor osvědčení v příloze.**

6. Vztah k individuálnímu plánu ochrany dítěte (IPOD)

Podle § 6 ZSPOD se sociálně-právní ochrana zaměřuje zejména na *děti, u nichž tam blíže vymezené skutečnosti (nepříznivé sociální situace) trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí*. Podle § 54 písm. a) ZSPOD vede OSPOD evidenci dětí uvedených v § 6. Podle § 6a odst. 1 ZSPOD poskytování sociálně-právní ochrany dětem podle § 6 spočívá v *poskytování pomoci a podpory při překonávání jejich nepříznivé sociální situace s cílem umožnit jim sociální začleňování a poskytnout jim ochranu před sociálním vyloučením* (shodně s účelem poskytování pomoci a podpory podle ZSS). Podle § 10 odst. 3 písm. d) ZSPOD je OSPOD povinen *zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny*, tedy i se zástupci poskytovatele sociálních služeb. Podle § 18 odst. 2 písm. c) ZSPOD má rodina nárok na úhradu některých sociálních služeb *za podmínky, že nezbytnost poskytování sociální služby je stanovena v individuálním plánu ochrany dítěte jako opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny*.

OSPOD by tedy měl **ve vyhodnocení situace dítěte**, které je základem pro zpracování IPOD, (a případně následně i v osvědčení, popsaném v části [5. Osvědčení nároku](#)) vyhodnotit, **že se rodiče ohroženého dítěte nebo dítě samo nachází v nepříznivé sociální situaci, kdy rodina není schopna řešit svou sociální situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením dítěte**, a dále by zde měl uvést, **v čem nepříznivá situace spočívá**. V návaznosti na uvedené pak má **IPOD vymezit (mimo jiné), jakými činnostmi sociálních služeb a v jaké intenzitě (rozsahu) by měla služba rodinu podpořit**.

V rámci vyhodnocení situace dítěte a následně v IPOD může samozřejmě OSPOD dojít k závěru, že je rodinu s dítětem sice třeba **podpořit sociální službou, avšak jinou než** službou sociální péče. Zpravidla půjde o některou bezúhradovou službu sociální prevence (např. raná péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociální rehabilitace). V takovém případě v IPOD nebude vůbec uvedeno, že je na místě rodině poskytnout službu sociální péče, a **úprava § 18 a § 18a ZSPO se vůbec neuplatní.**

Kde nejde o krizovou situaci, je vhodné již předem na **případové konferenci** podle § 10 odst. 3 písm. e) ZSPOD projednat zamýšlené opatření na ochranu dítěte. Platí přitom, že se tak má dít nejen *ve spolupráci s rodiči*, ale též s *dalšími přizvanými osobami, zejména zástupci poskytovatelů sociálních služeb*. Přizvání zástupce poskytovatele služby sociální péče na případovou konferenci, uvažuje-li se do budoucna o využití úpravy § 18 a § 18a ZSPOD, je tedy vhodné a přínosné.⁶

V případě, že by šlo o rodinu, v níž dítě není osobou, která by potřebovala pomoc jiné fyzické osoby při zvládání základních životních potřeb z *důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu*, a tudíž nemá nárok na příspěvek na péči, lze vymezit v IPOD jako opatření vždy jen zavedení *pečovatelské služby pro rodiny s dětmi* (srov. výše část 2.). V případě, že nepříznivá sociální situace spočívá ve snížení soběstačnosti dítěte z důvodu chronického onemocnění dítěte vč. duševního nebo z důvodu postižení dítěte, není třeba druh služby v IPOD ani vymezovat, neboť na tyto situace reagují všechny uvedené druhy služeb sociální péče (srov. výše část 2.).

OSPOD má samozřejmě při formulaci příslušného opatření v IPOD vždy **respektovat úpravu ZSS, jde-li o okruh osob, kterým je služba určena**, a to v souladu se zákonem stanovenými základními zásadami poskytování sociálních služeb (§ 2 ZSS), druhem sociální služby [§ 3 písm. b); § 38; § 39; § 40; § 44; § 46; § 88 písm. i); § 91 odst. 3 písm. a) ZSS] a individuálně určenými potřebami osob, kterým je sociální služba poskytována [rovněž zejm. § 2 odst. 2, § 3 písm. b) ZSS].

7. Sdílení údajů

Prolomení zákonem stanovené povinnosti mlčenlivosti jak zaměstnanců OSPOD, tak poskytovatele, **vyplývá z rozsahu uvedeném v § 18 odst. 5**

⁶ Účast na případové konferenci je podle § 10 odst. 3 písm. e) *in fine* ve spojení s § 38 odst. 7 ZSPOD jiným úkonem v obecném zájmu, při němž náleží náhrada hotových výdajů a ušlého výdělku. Náhradu hotových výdajů a náhradu ušlého výdělku vyplácí OSPOD. Většinou však bude účast na PK součástí výkonu práce zaměstnance dané služby.

ZSPOD (osvědčení) a z § 18a odst. 2 ZSPOD (dokládání podmínek pro výplatu). Jinak však obecně platí podle § 51 odst. 4 písm. d) ZSPOD, že OSPOD *na vyžádání poskytuje... poskytovateli sociálních služeb údaje potřebné pro poskytnutí sociální služby* i bez zproštění mlčenlivosti podle § 57 odst. 1 věta poslední ZSPOD. Zaměstnanci poskytovatele sociálních služeb naopak mohou, nejde-li o zmíněnou situaci podle § 18a odst. 2 ZSPOD, popř. v souvislosti s podáním žádosti o osvědčení podle § 18 odst. 5 ZSPOD, sdělovat OSPOD údaje týkajících se osob, kterým jsou poskytovány sociální služby, které se při své činnosti dozví, jen na základě zproštění mlčenlivosti podle § 100 odst. 1 věty třetí ZSS; § 100a ZSS se na poskytování služeb, které mohou být hrazeny podle § 18 a § 18a ZSPOD, nevztahuje. Jinak jen tehdy, *jestliže mají být sděleny údaje o podezření z týrání, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání péče o něj* (srov. § 53 odst. 1 věta druhá ZSPOD).

8. Financování opatření

Náklady na úhradu některých sociálních služeb pro rodiny s ohroženými dětmi nehradí obce s rozšířenou působností z obecného příspěvku na výkon státní správy, ale **z účelového transferu MPSV** pro obce s rozšířenou působností určeného na náhradu nákladů spojených s výkonem sociálně-právní ochrany dětí, který se poskytuje podle § 58 odst. 1 ZSPOD.

Mgr. Petra Zdražilová
vrchní ředitelka sekce rodinné politiky
a sociálních služeb

Příloha: Vzor osvědčení podle § 18 odst. 5 ZSPOD

Vážená paní N.,
nar.
bytem....

Č. j.: OSPOD 18/2026

Vyřizuje: oprávněná úřední osoba

V XY, dne 2. února 2026

O s v ě d ě n í

Městský úřad v jako orgán sociálně-právní ochrany dětí podle § 18 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD) a podle § 154 a § 155 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (s. ř.), ve věci nezletilého, nar., bytem....., vedeného podle § 54 písm. a) ZSPOD v evidenci dětí, na něž se podle § 6 sociálně-právní ochrana zaměřuje, o úhradě nákladů za sociální služby, na žádost matky nezletilého, paní....., nar., bytem jako nezletilý, osvědčuje, že

ke dni vydání tohoto osvědčení jsou u nezletilého splněny podmínky pro úhradu nákladů za sociální služby podle § 18 odst. 1, 2 ZSPOD, a to v plné výši jak za měsíc únor 2026, tak i za rok 2026.

O d ů v o d n ě n í:

Podle § 18 odst. 5 ZSPOD *obecní úřad obce s rozšířenou působností vydá na žádost rodiče nebo poskytovatele sociálních služeb osvědčení, v němž uvede, zda jsou ke dni jeho vydání splněny podmínky pro úhradu nákladů podle odstavců 1 a 2 a v jaké výši.* Podle § 155 odst. 2 s. ř. *je-li správní orgán požádán o vydání osvědčení... a jsou-li splněny předpoklady k provedení požadovaného úkonu, správní orgán tento úkon bez dalšího provede.* Podle § 18 odst. 1 a 2 ZSPO je účelem úhrady nákladů za vyjmenované sociální služby *také zabezpečení řádné výchovy a příznivého vývoje dítěte v jeho rodinném prostředí nebo umožnění návratu dítěte do vlastní rodiny podle § 9a odst. 2, přičemž podmínkou je, že rodič nezaopatřeného dítěte nebyl rodičovské odpovědnosti zbaven nebo výkon jeho rodičovské odpovědnosti včetně výkonu povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem [nebyl] pozastaven, dále, že tento rodič doloží, že je příjemcem dávky státní sociální pomoci, jejíž součástí je bonus na dítě, nebo členem domácnosti tohoto příjemce podle zákona o dávce státní sociální pomoci, a nezbytnost poskytování sociální služby podle odstavce 1 je*

stanovena v individuálním plánu ochrany dítěte jako opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny. Podle § 18 odst. 3 ZSPO náklady za sociální služby podle odstavce 1 se hradí, a to i v součtu úhrad za jednotlivé služby, nejvýše do částky dvojnásobku životního minima jednotlivce za kalendářní měsíc a osminásobku životního minima jednotlivce za kalendářní rok za každé dítě, kterému je služba poskytována.

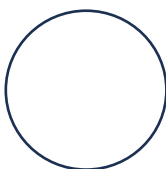
Dne 14. ledna t. r. požádala matka nezletilého o vydání tohoto osvědčení, neboť hodlá jednat o poskytnutí pečovatelské služby pro rodiny s dětmi v její domácnosti. Zdejšímu úřadu je z jeho úřední činnosti známo, že nezletilého vede v evidenci dětí podle § 54 písm. a) ZSPOD jako „dítě ohrožené“ podle § 6 ZSPOD. Zdejšímu úřadu je rovněž známo, že trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti matky soud nijak nezměnil a dále že nezletilému je 8 let a plní povinnou školní docházku, je tedy ve smyslu § 11 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, nezaopatřeným dítětem. Matka doložila, že je příjemcem dávky státní sociální pomoci, jejíž součástí je bonus na dítě. Z aktualizace individuálního plánu ochrany dítěte, provedené dne 7. ledna t. r., zdejší úřad dále zjistil, že v něm byla stanovena v dohodě zdejšího úřadu a matky nezletilého nezbytnost poskytování sociální služby jako vhodného opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny, a to v maximálním možném hodinovém rozsahu. Lze proto konstatovat, že k dnešnímu dni jsou v případě nezletilého splněny podmínky pro úhradu některých sociálních služeb podle § 18 ZSPO.

Ze spisové dokumentace nezletilého zdejší úřad dále zjistit, že ani v tomto měsíci, ani v tomto kalendářním roce nebyla v případě nezletilého možnost úhrady některých sociálních služeb podle § 18 ZSPOD využita, úhradu je tak možno za podmínek uvedených v zákoně čerpat v tomto únoru i v tomto roce v maximálních možných částkách podle § 18 odst. 3 ZSPOD.

P o u č e n í:

Proti tomuto osvědčení není odvolání přípustné. Ke zdejšímu úřadu však může být podán podnět k přezkoumání tohoto osvědčení, nejpozději však tak, aby přezkumné řízení mohlo být zahájeno do 1 roku od doručení osvědčení.

úřední osoba, oprávněná podepisovat, v. r.

Poznámka:

Odůvodnění ani poučení nejsou povinné. Pouze v případě, kdy by správní orgán shledal, že nelze vydat osvědčení, protože vůbec nejsou splněny podmínky ve smyslu § 18 odst. 5 ZSPO, je povinen o tom podle § 155 odst. 3 s. ř. na požádání (a zde lze doporučit i bez takové žádosti) písemně uvědomit dotčenou osobu a sdělit důvody, které k tomuto závěru vedly. V případě, že by oprávněné osoby úhradu nákladů v daném kalendářním měsíci nebo roce ke dni vydání osvědčení již využily a byly by do budoucna splněny podmínky jen pro částečnou úhradu nákladů s ohledem na odst. 3 cit. ust., je vhodné ve výroku sdělit **nejen rozsah výše této „zbývající“ možné úhrady, ale v odůvodnění uvést i důvody. Jinak lze uvedení odůvodnění a poučení pouze doporučit.** Obsah odůvodnění, který představuje shrnutí předpokladů pro osvědčení nároku, však musí být v případě, že se neuvádí přímo v odůvodnění, samozřejmě plně podložen poznatky, které má orgán sociálně-právní ochrany k dispozici a musí být přezkoumatelný na základě údajů ve spisové dokumentaci, vedené podle § 55 ZSPOD.